

Domeniul Mănăstirii Polovragi

Ileana Cioarec¹

Mănăstire olteană, ctitorită de boierii Pârâieni, care au împodobit-o, au înzestrat-o cu averi, Polovragi reprezintă un însemnat lăcaș de cult și cultură românească. Aceasta ca și alte lăcașe de cult a primit la scurt timp de la întemeiere numeroase moșii de la ctitorul ei.

Momentul construcției acestui lăcaș de cult este controversat. Potrivit lui Constantin Morega mănăstirea ar fi fost construită la începutul secolului al XVI-lea de către Radu și Pătru, fiii lui Danciu Zamona. Acesta își întemeiază afirmația pe o inscripție datând din anul 1505 în care se preciza că: „În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, s-a zidit și sfințit biserica cu hramul acesta <<Adormirea Preasfintei și Preacuratei stăpânei noastre Născătoarea de Dumnezeu și pururea Fecioară Maria, să fie de ajutor binecredincioșilor ctitori Jupan Radul Iconis și fratele lui Zugrav Pătru - Spătar>>”².

Conform istoricului Alexandru Ștefulescu, mănăstirea Polovragi a fost construită „cu siguranță la anul 1643, când Danciu Pârăianu era logofăt³. În anul 1648, pe când ctitorul acesteia, Danciu Pârăianu era capuchehaie a Țării Românești la Constantinopol, mănăstirea Polovragi a fost închinată Sfântului Mormânt de la Ierusalim⁴. Închinarea mănăstirii Polovragi către Sfântul Mormânt este menționată și într-un hrisov emis de domnitorul Matei Basarab la 6 iulie 1648 în care se preciza că „Danciu logofātu cugetând pentru mulțimea păcatelor sale, ca să se scrie la pomelnic la Sf. Mormânt din Ierusalim ca să-i fie metoh și supusă Polovragii și cu țigani și cu viile și cu morile și cu dobitoacele și cu tot venitul, mult, puțin, cât a dat el și cât va mai da Dumnezeu, de acum înainte”⁵. La 30 iunie 1693 Dositei, Patriarhul Ierusalimului, împreună cu urmașii lui Danciu Pârăianu, au intervenit la domnul Constantin Brâncoveanu pentru a-l determina să răscumpere mănăstirea Polovragi în schimbul a trei pungi cu galben, reprezentând echivalentul sumei de 1 500 de taleri⁶. La 24 iulie 1693, domnitorul a răscumpărat-o și a transformat-o în metoh al mănăstirii Hurezi din

1* cercet. șt. III dr., Institutul de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor”-Craiova

2 Constantin Morega, *Sfintele mănăstiri și biserici din județul Gorj*, Târgu-Jiu, Editura Măiastra, 2009, p. 100.

3 Alexandru Ștefulescu, *Polovragii*, Târgu Jiu, 1906, p. 59.

4 Vasile Cărăbiș, *Istoria Gorjului*, Târgu-Jiu, Editura Editis, 1995, p. 180; Alexandru Ștefulescu, *op. cit.*, p. 59.

5 *Ibidem*.

6 Alexandru Ștefulescu, *op. cit.*, p. 62.

județul Vâlcea⁷.

Reconstituirea stăpânirii mănăstirii Polovragi asupra moșiilor și satelor pe care le-a primit o facem pe baza actelor de danie ale lui Danciu logofăt Pârianu. Domeniul funciar al acestui lăcaș de cult în comparație cu cele al mănăstiri din Oltenia și din Țara Românească este mult mai mic fiind format doar din moșii situate în județele Gorj și Vâlcea. Aceste moșii sunt Polovragi, Corșoru, Șipotu și Căpreni din județul Gorj, Tereuja și Budoiu din județul Vâlcea.

Satul Polovragi (județul Gorj) este menționat într-un hrisov emis în anii 1463-1464 prin care Radu Vodă cel Frumos a întărit lui Danciu Zamona stăpânirea asupra acestuia⁸. La 4 ianuarie 1480 voievodul Basarab cel Tânăr a reîntărit lui Avram și Ticuci și fraților săi Bran, Radu și Pătru stăpânirea asupra localității Polovragi⁹. La 24 aprilie 1484 Vlad Călugărul a reconfirmat lui Bran și fraților săi Radu și Pătru stăpânirea asupra satului Polovragi. Tot la această dată domnul i-a scutit pe cei trei și de plata vinăriciului pe care îl răscumpăraseră, plătind doi cai¹⁰. La 9 martie 1502 Radu cel Mare a întărit lui Radu și lui Pătru stăpânirea asupra întregului sat Polovragi¹¹. La 9 martie 1550 Mircea Ciobanul a confirmat lui Ștefan pisarul, soției sale Paraschiva și lui Dumitru stăpânirea peste satul Polovragi pe care îl moștenise de la socrul său Duma¹². La 18 noiembrie 1587 Mihnea Turcitul a confirmat lui Calotă mare sluger și lui Gheorghe logofăt stăpânirea peste mai multe sate, printre care și Polovragi. Cei doi au moștenit aceste sate de la Dragomir mare ban. Acesta le primise de la Petru Cercel ca despăgubire pentru jafurile suferite în perioada în care încercase să fugă peste munți în Țara Ungurească. În timpul domniei lui Mihnea Turcitul cei care își pierduseră moșiile s-au adresat voievodului cerând să le fie restituite. Domnitorul, după ce a cercetat împreună cu divanul plângerea celor ale căror moșii fuseseră confiscate, a hotărât ca ele să rămână în stăpânirea lui Dobromir mare ban¹³. La 15 iulie 1620 Gavril Movilă a confirmat lui Dailea logofăt stăpânirea peste jumătate din satul Polovragi, cumpărat de la Hamza banul din Părăieni și de la feciorii săi Stanciul și Danciu cu 35.000 de aspri. La 10 august 1629 a izbucnit un conflict pentru această parte de moșie între fii lui Hamza din Părăieni (Stanciul postelnic,

⁷ *Ibidem*, p. 67.

⁸ Alexandru Ștefulescu, *op. cit.*, p. 22.

⁹ *Documenta Romaniae Historica, B, Țara Românească*, vol. I (1247-1500), București, Editura Academiei Române, 1966, p. 275 (în continuare se va cita DRH, B); *Documente privind istoria României, B, Țara Românească*, veac XIII-XIV-XV, București, Editura Academiei Române, 1953, p. 181 (în continuare se va cita DIR, B).

¹⁰ DRH, B, vol. I, p. 311; DIR, B, veac XIII-XIV-XV, p. 195.

¹¹ DIR, B, veac XVI, vol. I (1501-1525), București, Editura Academiei Române, 1951, p. 11; Alexandru Ștefulescu, *op. cit.*, p. 23.

¹² *Ibidem*, p. 24.

¹³ DIR, B, veac XVI, vol. V (1581-1590), București, Editura Academiei Române, 1952, p. 336-337; Alexandru Ștefulescu, *op. cit.*, p. 25-28.

Danciul logofăt și Calotă) și fii lui Paraschiva logofăt din Drăghinești (Mihalcea și Eremia). Voievodul Alexandru Iliăș a dat câștig de cauză celor dintâi, deoarece logofătul Paraschiva o cumpărase în silnicie și la un preț mai mic decât valoarea lui reală¹⁴. La 29 ianuarie 1634 Stanciu postelnicul și fratele său Danciu logofătul din Pârâieni s-au judecat cu Ilea, Dan, Dragotă, Stanciu și Neagu pentru moșia Polovragi¹⁵. În același an, la 25 februarie, Matei Basarab a confirmat lui Stanciu, lui Danciu, lui Calotă și lui Martin stăpânirea asupra părții lor de moșie din Polovragi pe care o aveau ca moștenire de la unchiul lor Danciu Zamona¹⁶. La 15 octombrie 1640 Dumitru Corbeanu și fii săi au vândut lui Stanciu, Danciu și Calotă din Pârâieni partea lor de moșie din Polovragi, împreună cu rumâni, cu 90 de ughi¹⁷. La 30 ianuarie 1643 Stanciu postelnicul Pârâianu a vândut fratelui său Danciu logofăt partea sa de moșie din Polovragi cu suma de 300 de galbeni¹⁸. La 5 iunie 1644 Matei Basarab a reconfirmat lui Stanciu, Danciu și Calotă Pârâianu stăpânirea asupra moșiei Polovragi, rămasă de la moșul lor Danciu Zamona¹⁹. La 13 noiembrie 1645 Calotă Pârâianul a vândut lui Danciu logofăt partea sa de moșie din Polovragi cu 300 de galbeni²⁰. La 6 iulie 1648 Matei Basarab a dăruit moșia Polovragi Mănăstirii Polovragi. În același an, Danciu Pârâianu, care era capucehaie a Țării Românești la Constantinopol, a închinat mănăstirea Polovragi cu toate moșiile sale Mormânt de la Ierusalim²¹. La 24 iulie 1693 Constantin Brâncoveanu a dat poruncă egumenului mănăstirii Hurez „să ia sub oblăduirea lui mănăstirea Polovragi cu toate moșiile și viile, cu toți rumânii și țiganii și o face metoc al ctitoriei sale din Hurezi”. În anul 1715 Dumitru Paraschivescu, Vlad Gruică, Vlad Negrescu și alți locuitori „știindu-se oameni slobozi dar fără de moșie au venit la părintele Ion Hurezeanul” și i-au solicitat un înscris „care să arate că nu sunt rumâni”. Egumenul Ioan le-a dat dreptate „dar cu jurământul că atât cât var viețui sădea dijmă după obicei și să asculte toate poruncile lui”. Mai târziu Divanul din Craiova, cercetând documentele „le-a considerat false și a hotărât ca moșia Polovragi să rămână ca și până atunci în proprietatea mănăstirii”. În anii 1831²² și 1845 moșia se afla în stăpânirea schitului Polovragi, metohul Hurezului. A rămas în stăpânirea acestui lăcaș până în decembrie 1863, când a fost secularizată și trecută în stăpânirea statului.

14 *Ibidem*, p. 28, 32.

15 *Ibidem*, p. 33-34.

16 *Ibidem*, p. 34-35.

17 *Ibidem*, p. 39.

18 *Ibidem*, p. 40.

19 *Ibidem*, p. 41.

20 *Ibidem*, p. 49.

21 Vasile Cărăbiș, *Istoria Gorjului*, Târgu-Jiu, Editura Editis, 1995, p. 180.

22 Ion Donat, Ion Pătroiu, Dinică Ciobotea, *Catagrafia Obștească a Țării Românești*, Craiova, Editura Helios, 1999, p. 26.

Satul **Șipotu** (județul Gorj) este menționat într-un hrisov emis la 23 martie 1482-15 septembrie 1495 prin care Vlad Călugărul a întărit lui Milea și fiilor lui Vlad ocina în Șipotu „cât a fost ocina lui Milea și a fiilor lui Vlad, pentru că le sunt vechi și drept ocine”²³. La 15 aprilie 1620 Vlad, nepotul lui Vlaico, a vândut lui popa Hamza ocina sa din Șipot, dăruită de mătușa sa Vlaica, cu 1.500 de aspri²⁴. La 10 august 1634 Hrizea mare ban, Ivașco vornic, Radu Buzescu fost mare ban și alții au recunoscut în fața divanului domnesc că mai multe moșii printre care și Șipotul au aparținut lui Barbu clucer din Poiană. Acesta nu mai avea hrisoavele moșiilor întrucât ele arsesea atunci când casa a fost incendiată de hoți²⁵. Această moșie Șipotul Barbu clucer o cumpărase de la Gherghina cu 3.000 de aspri²⁶. La 15 august același an, Matei Basarab a întărit lui Barbu clucer din Poiană stăpânirea peste mai multe moșii, printre care și Șipotu²⁷. În anul 1828, satul Șipotu se afla în stăpânirea moșnenilor, a vistieresei Uța Cocoșoi și mănăstirii Polovragi²⁸. În perioada 1821-1831, satul Șipotu s-a divizat în Șipotu de Jos și Șipotu de Sus. În anul 1831 moșia Șipotul de Jos se afla în stăpânirea schitului Polovragi²⁹. A rămas în stăpânirea acestui lăcaș până în decembrie 1863, când a fost secularizată și trecută în stăpânirea statului.

Satul **Budoiu, cunoscut și sub denumirea de Budoni** este menționat într-un hrisov emis la 18 ianuarie 1480 prin care Basarab cel Tânăr (Țepeluș) a întărit lui Ticuci și fraților săi mai multe sate printre care și Budoiu „pentru că le sunt vechi ocine”³⁰. La 24 aprilie 1484 Vlad Călugărul a reconfirmat lui Bran și fraților săi Radu și Pătru stăpânirea asupra satului Budoni. Cei doi au fost scutiți și de vinăriciul domnesc pe care l-au cumpărat pentru doi cai³¹. La 9 martie 1502 Radu cel Mare a întărit jupanilor vlastelini Radu și Pătru stăpânirea peste satul Budoiu, scutindu-l de toate dările și slujbele³². La 13 martie 1650 Danciu logofăt Pârâianul din Milești a dăruit mănăstirii Polovragi partea sa din satul Budoiu³³. În anul 1831 moșia Budoiu se afla în stăpânirea schitului Polovragi³⁴. A rămas în stăpânirea acestui lăcaș până în decembrie 1863, când a fost secularizată și trecută

23 DRH, B, vol. I, p. 181; DIR, B, veac XIII-XIV-XV, p. 173.

24 DIR, B, veac XVI, vol. III (1551-1570), București, Editura Academiei Române, 1952, p. 630-631.

25 DRH, B, vol. XXIV (1633-1634), București, Editura Academiei Române, 1974, p. 470.

26 *Ibidem*.

27 *Ibidem*, p. 475.

28 Paul-Emanoil Barbu, Vladimir Osiac, *Catagrafia județului Dolj din anul 1828*, Craiova, Editura Universitaria, 2001, p. 358-360

29 Ion Donat, Ion Pătroiu, Dinică Ciobotea, *op. cit.*, p. 53.

30 DRH, B, vol. I, p. 275; DIR, B, veac XIII-XIV-XV, p. 165.

31 DRH, B, vol. I, p. 311; DIR, B, veac XIII-XIV-XV, p. 181.

32 DIR, B, veac XVI, vol. I, p. 11.

33 DRH, B, vol. XXXV (1650), București, Editura Academiei Române, 2003, p. 107.

34 Ion Donat, Ion Pătroiu, Dinică Ciobotea, *op. cit.*, p. 32.

în stăpânirea statului.

Satul **Tereuja** este menționat într-un hrisov emis la 9 martie 1502 prin care Radu cel Mare a întărit jupanilor vlastelini Radu și Pătru stăpânirea peste a treia parte din Tereuja, scutind-o de toate dările și slujbele³⁵. La 13 martie 1650 Danciu logofăt Pârâianul din Milești a dăruit mănăstirii Polovragi partea sa din satul Tereuja, de pe Olteț³⁶. A rămas în stăpânirea acestei lăcaș de cult până la începutul secolului al XVIII-lea când satul s-a răscumpărat. În anul 1722 satul Tereuja era megieșesc³⁷. Catagrafia din anul 1831 menționează că moșia care era megieșească era stăpânită de-a valma de patru moși³⁸.

Satul **Corșoru** sau **Corbușor (fost în județul Vâlcea, în prezent în județul Gorj)** este menționat într-un hrisov emis la 29 septembrie 1582 prin care Mihnea Turcitul a întărit lui Stan din Hirisești și fiilor săi jumătate din moșia Corșoru pe care fusese înfrățit de Stanciu³⁹. La 30 decembrie 1624 Alexandru Coconul a confirmat lui Lupu postelnic părți din satul Corbușor moștenite fie de la bunicul său Cârstea și de la Vilaia fie cumpărate de la Stanciu și de la Dănică Marțu⁴⁰. În anul 1831 satul Corșoru, care în secolul al XIX-lea făcea parte din județul Vâlcea, se afla în stăpânirea schitului Polovragi și a moșnenilor⁴¹. A rămas în stăpânirea acestui lăcaș până în decembrie 1863, când a fost secularizată și trecută în stăpânirea statului.

Satul Căpreni (județul Gorj) este menționat într-un hrisov emis la 15 octombrie 1565 prin care Petru cel Tânăr a întărit lui Vlad și fiilor săi și lui Coman stăpânirea asupra moșiei Căpreni, cumpărată de la diverși proprietari⁴². La 27 mai 1603 Radu Șerban a confirmat lui Gheorghe comis stăpânirea asupra satului Căpreni în urma judecății ce a avut-o cu rumânii. Gheorghe comis a cumpărat satul Căpreni cu 8.300 de aspri la începutul domniei lui Mihai Viteazul. Rumânii nemulțumiți s-au deplasat în Țara Ungurească unde se afla Mihai Viteazul și i-au reclamat că Gheorghe comis nu le-a dat nici un ban pe sat ci li l-a luat cu sila. Domnul le-a dat 12 boieri care să cerceteze și să mărturisească cine este adevăratul stăpân al satului. După moartea lui Mihai Viteazul rumânii s-au înfățișat cu cei 12 boieri jurători și la Simion Movilă și au mărturisit că satul a fost acaparat „cu sila” de Gheorghe comis. Domnul a hotărât ca satul să revină

35 DIR, B, veac XVI, vol. I, p. 11.

36 DRH, B, vol. XXXV, p. 107.

37 Sabina Cenușe, Dinică Ciobotea, *Proprietatea asupra pământului în județul Vâlcea (1722-1912)*, în *Istorie și societate*, coordonatori Marusia Cârstea, Sorin Liviu Damean, Doru Liciu, București, Editura Mica Valahie, vol. I, 2011, p. 101

38 Ion Donat, Ion Pătroiu, Dinică Ciobotea, *op. cit.*, p. 32.

39 DIR, B, veac XVI, vol. V, p. 76-77.

40 *Ibidem*, veac XVII, vol. IV (1621-1625), București, Editura Academiei Române, 1954, p. 467-468.

41 Ion Donat, Ion Pătroiu, Dinică Ciobotea, *op. cit.*, p. 34.

42 DIR, B, veac XVI, vol. III, p. 217.

rumânilor. Gheorghe comis nemulțumit de sentința dată de Simion Movilă s-a adresat și el acestuia, cerându-i să-i permită să aducă 24 de boieri care să jure că el a cumpărat acel sat și nu l-a luat cu forța. Gheorghe comis s-a înfățișat și înaintea lui Radu Șerban împreună cu cei 24 de boieri care au jurat că satul a fost cumpărat și nu acaparat „cu sila”. Domnul după ce a judecat mărturiile celor 24 de boieri a hotărât ca satul să rămână în proprietatea lui Gheorghe comis⁴³. După moartea lui Gheorghe comis satul a rămas soției sale, Voica și fiilor lui Preda și Andreiaș. Stăpânirea acestora asupra satului Căpreni a fost reconfirmată de Gavriil Movilă la 25 noiembrie 1619⁴⁴. În perioada 1619-1650 satul a trecut în stăpânirea lui Danciu Pârâianu. La 16 martie 1650 Danciu Pârâianu a dăruit satul Căpreni sau Cârpeni mănăstirii Polovragi⁴⁵. Satul a rămas în stăpânirea acestui lăcaș doar până la începutul secolului al XIX-lea, când a trecut în stăpânirea boierilor Socoteni.

În concluzie, putem susține că boierii Pârâieni au fost unii dintre cei mai perseverenți sprijinitori ai bisericilor și mănăstirilor oltene. Toate aceste danii în moșii dăruite bisericilor și mănăstirilor oltene de diverși reprezentanți ai acestui neam boieresc, relevă importantul rol economic pe care aceștia l-au jucat în istoria Țării Românești.

---

43 *Ibidem*, veac XVII, vol. I (1601-1610), București, Editura Academiei Române, 1951, p. 89-90.

44 DIR, B, veac XVII, vol. III (1616-1620), București, Editura Academiei Române, 1951, p. 436.

45 Al. Ștefulescu, *op. cit.*, p. II.